

تاثیر الحاق به سازمان تجارت جهانی بر مقررات داخلی ایران ناظر به اسناد تجاری

محمود بازیاری

کارشناس ارشد مدیریت بازرگانی دانشگاه آزاد واحد بندر لنگه
کارشناس امور انتظامی و حفاظت فیزیکی اداره بنادر و دریانوردی، بندر لنگه

چکیده

بی تردید شکل گیری سازمان تجارت جهانی را باید مهمترین رویداد حقوقی در عرصه تجارت بین الملل طی یک دهه اخیر دانست، اهمیت جایگاه و کارکرد ویژه این سازمان در زمینه اقتصاد و تجارت جهانی نگاه اقتصاد دانان، حقوق دانان و سیاست مداران را به خود جلب نموده است. از سوی دیگر، نگرانی و تردید کشورهای کمتر توسعه یافته و جهان سوم درباره عضویت در این سازمان و اظهار نظرهای موافقان و مخالفان آن، باعث شده بر اهمیت و حساسیت این سازمان افزوده شود. علاوه بر این، پذیرش عضویت ناظر جمهوری اسلامی ایران در این سازمان طی ماه های اخیر باعث شد این مسئله به یکی از مباحث مهم اقتصادی، سیاسی و حقوقی کشور تبدیل شود. باتوجه به تاثیرات فراوانی که عضویت در این نهاد مهم بین المللی در عرصه های اقتصاد، فرهنگ، تجارت، سیاست و ... از خود بر جای گذاشته، آشنایی هر چه بیش تر با این سازمان باعث خواهد شد آثار سو احتمالی ناشی از الحاق به این نهاد بین المللی کاهش یابد. این پژوهش در صدد است با معرفی این سازمان و اینکه آیا الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی مقررات راجع به اسناد تجاری ما را به چالش خواهد کشید پاسخ گوید، در هر سازمان، تطبیق مقررات داخلی کشور متقاضی الحاق، با قوانین و مقررات مندرج در موافقت نامه های سازمان مذکور می باشد. موافقت نامه عمومی تجارت خدمات، یکی از توافقات اساسی سازمان تجارت جهانی به شمار می رود. هدف این پژوهش بررسی این سوال است که آیا ایران قادر است عضو سازمان تجارت جهانی گردد؟ و اینکه قوانین راجع به اسناد تجاری کشورمان تا چه میزان قابلیت انطباق با مفاد موافقت نامه های سازمان تجارت جهانی دارد؟ بدیهی است که در صورتی که ایران ظرفیتهای ویژه ای را در خود ایجاد کند قطعاً قادر به عضویت در سازمان تجارت جهانی خواهد بود و همچنین تطبیق قوانین عام نظام حقوقی ایران که در واقع پایه و اساس تمامی مقرراتی است که در زمینه اسناد تجاری وضع گردیده است، نشان می دهد با توجه به انعطاف پذیری مقررات موافقت نامه عمومی تجارت خدمات سازمان تجارت جهانی، نظام حقوقی کشور و قوانین عمومی ناظر بر اسناد تجاری قابلیت انطباق با مقررات این موافقت نامه را دارا می باشد.

واژگان کلیدی: سازمان تجارت جهانی- عضویت ناظر- اسناد تجاری- الحاق- موافقت نامه

۱-۲- تاثیر الحاق به سازمان تجارت جهانی بر مقررات داخلی

شاید کمتر موضوعی در میان مجموعه مسائلی که ایران طی سالهای پس از انقلاب با آن مواجه بوده، به اندازه سازمان جهانی تجارت و پیامدهای احتمال عضویت کشورمان در این سازمان، به عنوان مختلف در برهه های متفاوت مطرح شده اظهار نظرهای گوناگون و متعارضی را برانگیخته باشد. از ابتدای سال ۱۳۷۰ که این موضوع در دستور کار وزارت بازرگانی قرار گرفت تا این تاریخ، بحث عضویت ایران در این سازمان به کرات عنوان گردیده و طی این مدت مطالعات و تحقیقات زیادی صورت گرفته، همایشها و دوره های آموزشی متعددی بر گزار گردیده و رایزنیها و مشورت های داخلی و خارجی چندی انجام و مراحل اجرایی و سیاسی مربوط نیز در بالاترین سطوح کشور طی شده است. حساسیت موضوع به لحاظ مطرح بودن منابع ملی و راهبردی کشور ایجاب می کرد که ضمن بررسی و شناخت اصول و مقررات سازمان تجارت جهانی و نیز موافقت نامه های متعدد دور اروگوئه، آثار احتمالی عضویت ایران در این سازمان در ابعاد مختلف سیاسی اقتصادی، حقوقی و فرهنگی مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گیرد. بر اساس اصل تصمیم گیری مبتنی بر پژوهش، موضوع شناخت سازمان تجارت جهانی و پیامدهای احتمالی الحاق ایران به آن و تصمیم گیری سیاسی مربوطه، یکی از مصادیق بارز رعایت این اصل در تصمیم گیری کلان جمهوری اسلامی ایران بوده است. بی تردید برای تصمیم گیری در مورد کمتر موضوعی در کشور، تا این حد حساسیت، دقت و مطالعات کارشناسی و همفکری و رایزنی دستگاه های اجرایی و تحقیقاتی مختلف رعایت شده است که نتیجه حدود ۵ سال فعالیتهای مختلف پژوهشی، مشاوره ای و اجرایی، تصمیم گیری برای شروع مذاکرات جهت طی کردن مراحل اولیه الحاق به سازمان جهانی تجارت بوده است. دولت محترم جمهوری اسلامی ایران در تیر ماه ۱۳۷۵ با عنایت به این واقعیت که اقدام برای شروع مذاکرات الحاق، هسچ گونه تعهدی را برای کشور به دنبال ندارد و نگرانیهایی که نزد تعدادی از مسئولین و کارشناسان نسبت به پیامدهای منفی الحاق به این سازمان بر بخشهای مختلف اقتصادی ایران وجود دارد، حتی در صورت صحت به پس از آغاز مذاکرات و پذیرش شرایط عضویت از طرف ایران باز می گردد. لذا باید میان مذاکرات الحاقی و پیامدهای عضویت در این سازمان تفاوت قائل شد و با توجه به مراحل متعدد، طولانی و پیچیده عضویت در سازمان جهانی تجارت، متناسب با شرایط هر مرحله، نسبت به تصمیم گیریهای لازم اقدام نمود. در این نوشتار با توجه به ضرورت شروع مذاکرات الحاق به سازمان تجارت جهانی دو موضوع مختلف مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد. ابتدا جهت عضویت در سازمان تجارت جهانی ایران چه ظرفیتهایی را باید در خود ایجاد کند، و در انتها ایران باید چه تغییراتی را به مقررات اسناد تجاری خود بنماید و اینکه چگونه مقررات تجاری خود را با مقررات سازمان تجارت جهانی هماهنگ کند. تشکیل سازمان تجارت جهانی در سال ۱۹۹۵ یکی از تحولات مهم اواخر قرن بیستم است. الحاق به سازمان تجارت جهانی، متعهد شدن به رعایت یکسری مقررات و اصولی است که در موافقت نامه سازمان منعکس است. در موضوعات مرتبط با تجارت جهانی، سازمان تجارت جهانی و موافقت نامه های آن نقش قانون اساسی در نظام ملی ایفا می کند و همان طور که مجالس قانون گذاری حق ندارند با وضع قوانین عادی اصول مطرح شده در قانون اساسی خود را نقض کنند، همین طور سیاست و تدابیر اقتصادی و تجاری یک کشور نباید اصول، تعهدات و مقررات سازمان تجارت جهانی را نقض کند. بنا بر این نقش سازمان تجارت جهانی ایجاد ثبات در مقررات و اصول تجارت خارجی کشورهای عضو است تا کشورها نتوانند برای نیل به اهداف کوتاه مدت و آنی خود سیاست هایی اتخاذ کنند که موجب بحران اقتصادی در سطح بین المللی شود. به بیان دیگر، این سازمان یک بستر حقوقی برای تنظیم و کنترل تجارت بین المللی کالا و خدمات، حمایت از حقوق مالکیت معنوی و سرمایه گذاری خارجی ایجاد کرده است. سازمان تجارت جهانی مکانیزمی است که به کشورها امکان می دهد تا ضمن پایه گذاری سیاست های اقتصادی و تجاری خود بر اساس اصول و مقررات حقوقی، به این سازمان بپیوندند. از این رو چنانچه ایران نیز قصد پیوستن به این سازمان را داشته باشد، لازم است در حقوق داخلی تغییراتی ایجاد کند. حال برای پی بردن به این تغییرات، در این پژوهش بررسی خواهیم کرد. عضویت در سازمان تجارت جهانی شامل عضویت ناظر و عضویت کامل است. هدف از عضویت ناظر در سازمان جهانی تجارت، آشنایی بیشتر عضو ناظر با فعالیتهای سازمان و کسب آمادگی برای الحاق است. کشوری که با تسلیم درخواست الحاق (عضویت کامل) و پذیرش آن توسط شورای عمومی وارد فرایند الحاق می گردد، خود به خود به عضویت ناظر سازمان جهانی تجارت در می آید و باید با دنبال کردن جلسات سایر گروهها کاری تشکیل شده برای الحاق و شوراها و کمیته های مختلف سازمان جهانی تجارت حداکثر بهره برداری را بنماید. عضویت ناظر در سازمان جهانی تجارت از طریق دیگری نیز میسر است: کشورها جهت برخورداری از وضعیت ناظر، مطابق با آیین نامه جلسات شورای عمومی و نشست وزیران

می‌توانند درخواست خود را تسلیم دبیر خانه نمایند. این درخواست می‌تواند جهت برخورداری از وضعیت ناظر در نشست وزیران یا شورای عمومی و تشکیلات وابسته به آن باشد. پذیرش درخواست وضعیت ناظر در نشست وزیران توسط شورای عمومی به منزله برخورداری از وضعیت ناظر در شورای عمومی و تشکیلات وابسته آن نیست. ولی عکس این موضوع صادق است. کشور متقاضی عضویت ناظر در شورای عمومی باید درخواست خود متضمن قصد آغاز مذاکرات الحاق ظرف ۵ سال و نیز گزارشی از سیاستهای فعلی اقتصادی و تجاری خود و همچنین اصلاحات آتی آنها را جهت بررسی توسط شورای عمومی تسلیم دبیرخانه سازمان نماید. تمدید مدت ۵ ساله مشروط به درخواست کتبی دولت ناظر- که باید متضمن برنامه های آتی آن در زمینه شروع مذاکرات الحاق باشد و به تصویب شورای عمومی خواهد بود. پس از اجماع شورای عمومی و برخورداری کشور متقاضی از عضویت ناظر، عضو ناظر می‌تواند در جلسات گروههای کاری و تشکیلات وابسته شورای عمومی که مقتضی بداند جز کمیته بودجه، مالی و تشکیلاتی شرکت کند. اعضای ناظر به مجموعه اسناد اصلی سازمان دسترسی دارند و می‌توانند از کمک های کارشناسی دبیرخانه در خصوص فعالیت های سازمان و مذاکرات الحاق برخوردار گردند. اعضای ناظر باید هر گونه اطلاعات تکمیلی در خصوص توسعه سیاستهای تجاری و اقتصادی شان را در اختیار اعضا قرار دهند. نمایندگان دولتهای ناظر اگر چه حق رای ندارند اما در صورتی که فراخوانده شوند می‌توانند به ایراد سخنرانی با طرح پیشنهاد بپردازند ولی در تصمیم گیری شرکت داده نمی‌شوند. دولتهای ناظر به دلیل خدماتی که دریافت میکنند باید معادل کمترین حق عضویت کاملی که در سازمان پرداخت می‌شود، هزینه پرداخت نمایند و مادام که این تعهدات مالی را پرداخت نمایند نمی‌توانند به سازمان ملحق شوند. بسیاری از اعضای ناظر با پذیرش الحاقشان توسط شورای عمومی، عضویت ناظر و ورود به فرایند الحاق را همزمان آغاز کرده اند، اما کشورهای لبنان، یمن، بوتان، کپ ورد، باهاما، اتیوپی، عراق و سائوتومه و پرنسیپ چندی پس از برخورداری از عضویت ناظر با تسلیم درخواست دیگری جهت الحاق و پذیرش آن وارد فرآیند الحاق شده اند. کشورهای واتیکان و گینه استوایی دیگر اعضای ناظرند که هنوز درخواست الحاق خود را تسلیم نکرده اند. البته همان طور که گفته شد، اعضای ناظر (جز واتیکان) در یک مهلت ۵ ساله باید وارد فرایند الحاق گردند و تمدید این مهلت منوط به تصویب شورای عمومی خواهد بود. عضویت کامل در سازمان جهانی تجارت خود بر دو نوع است: عضویت اولیه و عضویت از طرسق الحاق. البته اعضای اولیه و اعضای ملحق شده سازمان جهانی تجارت پس از عضویت از حقوق برابری برخوردار خواهند بود. اعضای اولیه همان شرفهای متعاهد گات تا پایان سال ۱۹۹۴ و نیز جامعه / اتحادیه اروپا هستند که در مهلت دو ساله پس از تاسیس سازمان جهانی تجارت که موافقت نامه آن برایش پذیرش مفتوح بوده است. به عضویت این سازمان در آمده اند. با عضویت آخرین طرف متعاهد گات در سازمان جهانی تجارت در سال ۱۹۹۷ شمار اعضای اولیه به ۱۲۸ عضو رسید و پرونده عضویت اولیه در سازمان جهانی تجارت بسته شد و از آن پس عضویت در این سازمان منحصر به الحاق گردید.

۲-۲- از گات تا سازمان تجارت جهانی

موافقت نامه عمومی تعرفه و تجارت در راستای تحقق بخشیدن در زمینه های مناسب در عرصه تجارت جهانی و به منظور سازگارتر نمودن خط مشی های استراتژی ها و سیاست های تجاری کشورها شکل گرفت تا در افق بلند مدت با ایجاد جو تفاهم و درک متقابل و چند جانبه میان کشورها شرایط امن و با ثباتی را برای ایجاد تجارت آزاد پدید آورد تا هر یک از کشورها بر اساس توانمندی های اقتصادی و تجاری خود در این بازار وسیع جهانی شرکت کند و از منافع تجارت آن بهره مند گردد. یکی از اهداف منشور آتلانتیک که در سال ۱۹۴۱ بین روزولت و چرچیل به توافق رسید ایجاد یک سیستم تجارت بین المللی بود که بر اساس عدم تبعیض و مبادله آزاد کالاها و خدمات پایه گذاری می‌گردید. مذاکرات مربوط به سیستم تجارت بین المللی که در طول جنگ جهانی دوم بین انگلستان و کانادا و آمریکا آغاز شد بعد از جنگ نیز ادامه پیدا کرد. شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد (اکوسوک) در تاریخ ۱۸ فوریه ۱۹۴۶ کنفرانسی را برای بررسی و تحقیق در مورد مسائل اقتصادی بین المللی تشکیل داد و سال بعد دو دسته مذاکرات در دو کنفرانس جداگانه همزمان در ژنو آغاز گردید که در یکی از آنها طرح «سازمان بین المللی» تجارت تهیه و تنظیم شده و در کنفرانس دوم نیز مذاکراتی در زمینه مزایا و معافیت های گمرکی انجام شد. چون مذاکرات مربوط به مسائل گمرکی با نتیجه مثبت خاتمه پیدا کرد مقرر شد تا زمان تاسیس سازمان بین المللی تجارت موافقت نامه ای چند جانبه به طور موقت بین کشورهای جهان در زمینه مسائل گمرکی منعقد شود و به دنبال این رخداد نمایندگان کشورهای ذی ربط موافقت نامه عمومی تعرفه

و تجارت گات را به امضاء رساندند که از سال بعد لازم الاجرا گردید. در سی‌ام اکتبر سال ۱۹۴۷ میلادی موافقت نامه عمومی تعرفه و تجارت به امضای نمایندگان ۲۳ کشور رسید که سپس این تعداد تا حدود ۱۲۵ کشور افزوده شد.

هدف اصلی موافقت نامه تعرفه و تجارت، کم کردن نقش دولت‌ها در امور اقتصادی به منظور ایجاد نظام اقتصادی بین‌المللی آزاد و بر اساس امکان رقابت بنگاه‌های اقتصادی در سطح بین‌المللی بود که این هدف از طریق اصول زیر تحقق می‌یافت:

(الف) اصل دولت کامله الوداد.

(ب) اصل تسری رفتار داخلی.

(ج) کاهش تدریجی عوارض گمرکی.

ممنوعیت برقراری محدودیت‌های مقداری.

(هـ) تنظیم قواعد و مقررات صادراتی (مسائلی، ۱۳۸۱)

۳-۲- تفاوت سازمان تجارت جهانی با گات

تفاوت عمده گات با سازمان تجارت جهانی تنها به یک نکته باز می‌گردد و آن این است که در گات آزادسازی تجارت خارجی فقط شامل بخش صنعت می‌شود اما سازمان تجارت جهانی علاوه بر بخش صنعت، بخش‌های کشاورزی و خدمات را نیز مد نظر دارد. در نتیجه عضویت در سازمان تجارت جهانی به معنی کنار گذاشتن تز خودکفایی و پذیرش ادغام اقتصادی در اقتصاد جهانی است.

۴-۲- ظهور سازمان جهانی تجارت

در قالب موافقت‌نامه عمومی تعرفه و تجارت از زمان پیدایش آن در سال ۱۹۴۷ میلادی در هاوانا تا دوره هشتم آن در اروگوئه انجام شد و خود به تنهایی هفت سال طول کشید و به دوره‌های گات مشهور است، مذاکرات متعددی میان کشورهای عضو، پیرامون استراتژی‌ها و سیاست‌های تجاری برگزار شد. سرانجام بر اساس توافق‌های گات در دور اروگوئه که سند نهایی آن در مراکش در سال ۱۹۹۶ میلادی به تصویب رسید گات ملغی و سازمان تجارت جهانی با قوانین زیر جانشین آن گردید.

(الف) تجارت خدمات بین کشورهای عضو.

(ب) حمایت از مالکیت معنوی.

(ج) برخورد قانونی با کشورهایی که از دامینگ و سوسید (پارانه) جهت تقویت تولیدات خرد در بازارهای جهان استفاده می‌کنند.

(د) تنظیم تجارت تولیدات کشاورزی و نساجی تحت قوانین جدید.

سازمان تجارت جهانی تنها سازمان بین‌المللی است که در ارتباط با مقررات تجارت جهانی فعالیت می‌کند. هدف اصلی سازمان تجارت جهانی تضمین روند ملایم، آزاد و مطابق برنامه در زمینه تجارت جهانی است. بنابراین مصرف‌کننده و تولیدکننده می‌دانند که:

۱- از حق انتخاب زیادی در زمینه کالای ساخته شده، قطعات، مواد خام و خدماتی که مورد استفاده آنهاست، برخوردارند.

۲- بازارهای خارجی بر روی آنها باز خواهد بود.

۳- می‌توانند از عرضه خدمات امن بهره ببرند.

نتیجه آن، پدید آمدن یک جهان با اقتصاد بسیار موفق، مسئول و توأم با صلح و آرامش است.

بر این اساس، سازمان تجارت جهانی به مکانی تبدیل شده است که کشورهای جهان اعم از کشورهای پیشرفته، درحال پیشرفت و جهان سوم، تجارت آزاد خود را بر اساس ضوابط و قواعد و معیارهای جهانی تنظیم و در مقام رفع نیازهای دیگران و خود موجبات شکوفایی اقتصاد کشور را فراهم می‌سازند. کشور ایران پس از سالها مطالعه، بررسی و ارزیابی آثار مثبت و منفی الحاق کشور به این سازمان، نهایتاً "چنین تصمیم گرفت تا تقاضای عضویت خود را مطرح نماید که پس از ۲۲ بار در خرداد ماه ۱۳۸۴ به عنوان عضو ناظر پذیرفته شد. پس از جنگ جهانی اول برای پیشگیری از چنین حوادثی رهبران جهان در صدد تأسیس نهادهای مدیریت جهانی برآمدند. در این مسیر در عرصه سیاسی جامعه ملل تشکیل شد اما به دلیل مشکلات اقتصادی و به‌ویژه بحران بزرگ اوایل دهه ۱۹۳۰ این تلاش‌ها در عرصه اقتصادی و تجاری به جایی نرسید و به

دوران پس از جنگ جهانی دوم موكول شد. در دوران پس از جنگ جهانی دوم به موازات تأسیس سازمان ملل متحد برای مدیریت مناسبات سیاسی و تأسیس صندوق بین المللی پول و بانک جهانی برای مدیریت مناسبات مالی و پولی جهان تلاش‌هایی برای تأسیس یک سازمان بین المللی برای مدیریت مناسبات تجاری جهان انجام شد که سرانجام پس از فراز و نشیب های فراوان در ۱۹۴۷ موافقت‌نامه عمومی تعرفه و تجارت (گات) تأسیس شد. گات برای نیل به اهداف خود که همانا آزادسازی تجاری بود چندین دور مذاکرات برگزار کرد. گات برای از بین بردن موانع تجاری، گفت‌وگوهایی را تحت عنوان مذاکرات ژنو (۱۹۴۷)، مذاکرات آنسی (۱۹۴۹)، مذاکرات تورکی (۱۹۵۰-۵۱)، مذاکرات ژنو (۱۹۵۶)، مذاکرات دیلن (ژنو ۶۲-۱۹۶۱)، مذاکرات دور کندی (ژنو ۶۷-۱۹۶۴)، مذاکرات دور توکیو (۱۹۷۳-۷۹) و مذاکرات (دور اروگوئه ۹۴-۱۹۸۶)، برگزار کرد. در هشتمین مذاکرات دور اروگوئه در ۱۹۹۲ اعضای این نهاد با امضای موافقت‌نامه‌ای در شهر مراکش کشور مغرب با تشکیل سازمان جهانی تجاری موافقت کردند و این سازمان از ۱۹۹۵ کار خود را آغاز کرد. در واقع، دور اروگوئه بسط کامل مقررات گات بود که در آن کشورهای عضو ملزم به ایفای تعهدات خود شدند و سازمان جهانی تجارت برخلاف گات، قدرت اجرایی یافت. در این دور، مقررات آزادسازی از تجارت کالا فراتر رفت و سایر جنبه‌های تجارت بین الملل را نیز دربر گرفت. در این دور، موافقت‌نامه عمومی تجارت خدمات (۳) (گاتس)، حقوق مالکیت معنوی (۴) (تریپس) مرتبط با تجارت، تفاهم‌نامه نظام حل اختلاف (۵) و تفاهم‌نامه مکانیسم بررسی خط مشی تجاری (۶) نیز به سایر مقررات گات اضافه شد. ایجاد سازمان جهانی تجارت در آخرین سال‌های قرن بیستم توأم با پیشرفت‌های چشمگیر صنعت اطلاعات و مخابرات تحول عظیمی در ارتباطات تجاری به وجود آورد. فناوری تجارت الکترونیکی، همراه با نگرش بین‌المللی دایر بر از بین رفتن مرزهای اقتصادی، به خصوص پس از فروپاشی نظام‌های بسته منطقه‌ای و ایجاد جغرافیای باز، جهان‌گرایی اقتصاد را موجب و باعث پدید آمدن دهکده جهانی گردید.

۲-۲- آشنایی با سازمان تجارت جهانی

۲-۲-۱- جهانی شدن

جهانی شدن واژه رایج دهه ۱۹۹۰ است. جهانی شدن به عنوان روندی از دگرگونی، از مرزهای سیاست و اقتصاد فراتر می‌رود و علم، فرهنگ و سبک زندگی را دربرمی‌گیرد. از این جهت جهانی شدن پدیده‌ای چندبعدی است که قابل تسری به اشکال گوناگون عمل اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، حقوقی، فرهنگی، نظامی، فناوری و همچنین عرصه‌های عمل اجتماعی همچون زیست محیطی است. بین دانشمندان اتفاق نظری در مورد تعریف جهانی شدن موجود نیست؛ گاهی آن را به عنوان یک مفهوم صرفاً سیاسی تعریف می‌کنند، در حالی که دیگران این مفهوم را در چارچوب تحولات اقتصادی، سیاسی و زیست محیطی تبیین کرده‌اند. برخی از دانشمندان به آثار مثبت جهانی شدن پرداخته‌اند. در حالی که برخی دیگر تنها بر آثار نامطلوب آن بر توزیع درآمدها، نابرابری اجتماعی، زنان و تهیدستان توجه کرده‌اند. این یکجانبه‌گرایی موجب شده که در تبیین جهانی شدن نظرات مختلفی ارائه شود که بسیار متفاوت با یکدیگرند و در خیلی از موارد، کاملاً در تضاد با یکدیگر قرار دارند. در این ارتباط سه مفهوم مورد توجه قرار می‌گیرند؛ جهانی شدن، جهانی‌سازی، جهانی شدن، فرایندی است که براساس ضرورت‌های دنیای فعلی، در حال طی شدن است که در آن مجموعه تحولات و تغییرات در مقیاس‌های جهانی تعریف می‌شود و در چارچوب مرزها محصور نیست و دارای روال و روند رو به رشد است. جهانی‌سازی، برخلاف جهانی شدن که یک پروسه است، بیشتر شبیه به یک پروژه است. مقوله جهانی‌سازی ناظر بر یک اداره و یک قدرت در ورای فرایند جهانی شدن است، که آن را براساس میل و گرایش‌ها و اولویت‌های خود هدایت و رهبری می‌کند، در شرایط جدید جهانی شدن موجود جدیدی خلق می‌شود که ماهیت آن با آنچه قبلاً بود، فرق می‌کند و مقیاس منطقه‌ای ندارد و جهانی است. بسته به میزان حضور و نفوذ هر حوزه، این موجود جدید به آن سمت گرایش پیدا می‌کند. برای مثال یورو نمادی است از درهم‌آمیزی اقتصاد کشورهای اروپایی، در حال حاضر سازمان‌های بین‌المللی اقتصادی و به ویژه سه سازمان جهانی و مهم بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول و سازمان تجارت جهانی نقش مهم و قابل توجهی را در پیشبرد و فرایند جهانی شدن اقتصاد برعهده گرفته‌اند. این سه سازمان با توصیه‌هایی که بسیار الزام‌آور هستند، اقتصادهای ملی را به سمت اقتصاد جهانی و حضور در آن هدایت می‌نمایند. به طوری که نظم نوین آتی اقتصاد جهانی در چارچوب اهداف و ماموریت‌های موافقت‌نامه عمومی تعرفه و تجارت گات و سازمان تجارت جهانی قابل تبیین خواهد بود.

۲-۲-۲- ویژگی‌های سازمان‌های بین‌المللی

نفی هراس دارند، زیرا برای مثال از یک یورو پرداختی برای بنزین در اروپا، حدود ۱۶ سنت آن پول نفت خام است که به کشورهای صادر کننده پرداخت می شود و ۱۶ سنت هم هزینه پالایش، حمل و توزیع است و ۶۸ سنت باقی مانده مالیاتی است که کشورهای اروپایی از مصرف بنزین دریافت می کنند. اما اگر نفت مشمول مقررات کالایی سازمان تجارت جهانی شود و کشورهای نفت خیز عضو سازمان تجارت جهانی با هم هماهنگ باشند، می توانند خواستار این شوند که ۶۸ درصد مالیات محصول نفتی دریافت نشود، در غیر این صورت کشورهای نفت خیز باید بر کالا های وارداتی از کشورهای صنعتی ۶۸ درصد تعرفه تعیین کنند. این موضوع بسیار جنجال برانگیز و تعیین کننده خواهد بود. برخی علت مخالفت آمریکا با ورود ایران در سازمان تجارت جهانی را هراس از طرح این موضوع می دانند. لازم به ذکر است که کالا های صادراتی ایران برای فروش در اروپا با تعرفه ۲۰ تا ۲۵ درصدی مواجه است. در حالی که کالا های ترکیه ای به دلیل اینکه این کشور عضو سازمان تجارت جهانی است، از این تعرفه ها معاف است. ۲۰ تا ۲۵ درصد اختلاف قیمت به دلیل تعرفه های بازرگانی در دنیایی که حتی یک درصد اختلاف قیمت هم در رقابت کالا ها تاثیرگذار است، باعث می شود که کالا های ما توان رقابت با کالا های دیگر کشورها را نداشته باشد. ایران برای پیوستن به سازمان تجارت جهانی باید اصلاحات ساختاری متعددی انجام دهد. از جمله این اصلاحات به مورد حقوقی اشاره می شود: بسترسازی قانونی از طریق بازنگری در برخی قوانین کار، تجارت، سرمایه گذاری خارجی، بیمه، بانکداری، گمرک، مالیات و... و تطبیق آنها با قوانین و مقررات سازمان تجارت جهانی. بدیهی است که ایران جهت عضویت به سازمان تجارت جهانی باید مقررات خود را با موافقت نامه های سازمان هماهنگ نماید، و این مسئله دارای آثار مثبتی در قوانین راجع به اسناد تجاری خواهد داشت که موجب یکنواختی قوانین تجاری در عرصه بین المللی و از بروز مشکلات راجع به تعارض قوانین و قواعد حل آنها رهایی خواهیم جست و علاوه بر آن با توجه به اینکه قوانین حقوق تجارت ما برگرفته از حقوق فرانسه است و علاوه بر آنکه حقوق فرانسه چندین بار در طول سالها مورد بازنگری قرار گرفته ولی قانون تجارت ما همان قانون قبلی فرانسه است و این مسئله موجب تعارض قوانین در سطح بین المللی می گردد، لذا باید با دیدی جامع و مانع قوانین راجع به اسناد تجاری را با مقررات موافقت نامه های سازمان تجارت جهانی یکسان نمود، و همچنین یکی از اصول سازمان تجارت جهانی اصل شفافیت قوانین راجع به اسناد تجاری می باشد، با توجه به این که قوانین راجع به قوانین تجاری ما در سطح بین المللی از شفافیت لازم برخوردار نیست لذا باید قوانین راجع به اسناد تجاری خود را به روز و اصلاح و با قوانین بین المللی هماهنگ کنیم.

تقدیر و تشکر:

این مقاله با حمایت مالی و علمی اداره بنادر و دریانوردی انجام گرفته است.

منابع:

- اخلاقی ب. ۱۳۶۹. اسناد تجاری در قلمرو حقوق تجارت بین المللی، مجله حقوقی (دفتر خدمات حقوقی بین المللی جمهوری اسلامی ایران)، ۱۷: ۸۹-۱۳۷
- اخلاقی ب. ۱۳۷۳. جزوه حقوق تجارت (۳). تهران: انتشارات دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه، ۱۳۰.
- امید بخش ا. بهار ۱۳۷۹. جمهوری اسلامی ایران و سازمان تجارت جهانی. فصل نامه سیاست خارجی، سال چهاردهم، ۱: ۲۰۵-۱۹۳.
- اخلاقی ب. ۱۳۸۳. چالش های ورود کشورهای اسلامی به نظام حقوقی و اقتصادی بین المللی. با تاکید بر ایران. مجله پژوهشهای حقوقی، ۵: ۱۷-۲۲.
- اسکینی ر. ۱۳۷۳. حقوق تجارت (برات، سفته، قبض انبار، اسناد در وجه حامل و چک). (چاپ اول: تهران، انتشارات سمت، ۲۰۵.
- الماسی ن. ۱۳۸۰. تعارض قوانین. چاپ هشتم. تهران: انتشارات مرکز نشر دانشگاهی، ۲۸۰.

- الماسی ن. ۱۳۸۵. حقوق بین الملل خصوصی. تهران: نشر میزان، چ چهارم، ۲۹۸.
- انصاری پ. ۱۳۸۷. حقوق تجارت بین الملل. تهران: نشر میزان. چ اول، ۱۵۴.
- بیگدلی ض. ۱۳۸۶. حقوق بین الملل عمومی. تهران: کتابخانه گنج دانش، ۲۴۳.
- تقی زاده م. ۱۳۸۰. حقوق سازمان های بین المللی. تهران: نشر قوس، ۲۲۹.
- شیروی ع. ۱۳۷۸. «سازمان تجارت جهانی». مجله مجتمع آموزش عالی قم: ۸۰۹.
- شیروی ع. ۱۳۷۸. سازمان تجارت جهانی، مجله مجتمع آموزش عالی قم، ۱، ۴: ۱۱-۲۲.
- شیروی ع. ۱۳۷۹. الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی و تاثیر آن بر مقررات داخلی، مجله . . . مجتمع آموزش عالی قم، سال دوم، ۹: ۱۲-۵.
- شیروی ع. ۱۳۷۹. الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی و تاثیر آن بر مقررات داخلی، مجله . . . مجتمع آموزش عالی قم، سال دوم، ۵: ۱۰-۲۱.
- شاپیرا ژ. ۱۳۷۱. حقوق بین الملل بازرگانی. ترجمهء ربیعا اسکینی. (چاپ اول: تهران، انتشارات . . . و آموزش انقلاب اسلامی. ۲۰۰).